

Vergaderjaar 2007–2008

27 925

Bestrijding internationaal terrorisme

Nr. 272

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN, VAN DEFENSIE EN VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 september 2007

Hierbij doen wij u toekomen de periodieke stand van zakenbrief over Afghanistan. Als bijlage bij deze brief is het overzicht van de gebeurtenissen bij Chora opgenomen, zoals is toegezegd tijdens de briefing op 25 juni jl. aan de vaste commissies voor Buitenlandse Zaken en Defensie¹.

De minister van Buitenlandse Zaken,
M. J. M. Verhagen

De minister van Defensie,
E. van Middelkoop

De minister voor Ontwikkelingssamenwerking,
A. G. Koenders

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Bezoek minister-president Balkenende aan Afghanistan

Doel en belangrijkste resultaten

Op 11 september jl. bracht minister-president Balkenende een bezoek aan Afghanistan ter ondersteuning van de Nederlandse diplomatieke-, militaire- en ontwikkelingssinspanningen aldaar. Hij sprak onder meer met Nederlandse eenheden en met president Karzai. Gedurende het gehele bezoek werd de premier vergezeld door staatssecretaris van Defensie Van der Knaap. Minister voor Ontwikkelingssamenwerking Koenders nam ook deel aan het onderhoud met president Karzai.

In zijn gesprekken met de eenheden zowel in Tarin Kowt, Kandahar als Kabul benadrukte de minister-president de gronden van de Nederlandse aanwezigheid: bevorderen van vrede, veiligheid, ontwikkeling en respect voor mensenrechten, en bestrijden van terreur en extremisme. Tegelijkertijd stond hij stil bij diegenen die in het afgelopen jaar hun leven hiervoor hebben gegeven. Hij sprak namens het kabinet waardering uit voor alle inspanningen onder moeilijke omstandigheden en verwees naar de nauwe verwevenheid van defensie, ontwikkelingssamenwerking en diplomatie in de Nederlandse benadering.

Ook nam de minister-president in Tarin Kowt kennis van diverse werkzaamheden van het Provinciaal Reconstructie Team (PRT). Hij sprak zowel met Afghaanse leerlingen van een vakopleiding als met Afghaanse stamoudsten die in het PRT-huis bijeen waren. Ook overlegde hij met de commandant van de Australische taskforce, die onderdeel van de Task Force Uruzgan uitmaakt. De Afghaanse gesprekspartners toonden zich positief over de Nederlandse inspanningen. ISAF bracht volgens hen vrede in een turbulente provincie.

Gesprek met president Karzai

President Karzai onderstreepte tijdens zijn onderhoud met de minister-president het belang dat de Afghaanse regering hecht aan de Nederlandse inspanning in Afghanistan alsmede aan de voortzetting ervan na augustus 2008. President Karzai sprak zijn medeleven uit met de nabestaanden van de Nederlandse slachtoffers. De minister-president onderstreepte de noodzaak tot versterking van het (civiel) provinciaal bestuur in Uruzgan. Dat is de sleutel om voortgang te boeken: zowel op het gebied van veiligheid als op het gebied van sociaal-economische ontwikkeling. In dit kader noemde de minister-president het belang dat Nederland hecht aan goede en integere overheidsfunctionarissen, zowel op centraal als op provinciaal niveau. De minister-president benadrukte de noodzaak van de uitrol van nationale (Afghaanse) ontwikkelingsprogramma's naar Uruzgan. Ook hield hij een pleidooi voor een geïntegreerde uitvoering van de Afghaanse anti-drugsstrategie. Ook de grote handelaren moeten worden aangepakt. De minister-president herinnerde president Karzai aan de toezeggingen over aantallen legereenheden en politie-agenten welke hij had gekregen tijdens zijn laatste bezoek aan Afghanistan (augustus 2006). Karzai onderkende dat de aantallen nog steeds achterbleven bij de voornemens, doch hij wees erop dat het aantal Afghaanse militairen in Uruzgan stijgende is. Er werd afgesproken dat een en ander verder zou worden uitgewerkt tussen de nieuw benoemde gouverneur (zie hieronder), de Nederlandse Ambassadeur en de commandant van de *Task Force Uruzgan* (TFU).

Bezoek minister Koenders aan Afghanistan

Doel en belangrijkste resultaten

Van 9–11 september 2007 bracht de minister voor Ontwikkelingssamenwerking een bezoek aan Afghanistan. Het bezoek had tot doel de voortgang van de opbouw vast te stellen en tevens de mogelijkheden

voor verdere opbouw en ontwikkeling te onderzoeken, vooral voor Uruzgan. Op 7 en 8 september bezocht de minister Pakistan. Uw Kamer gaat daarover een separaat verslag toe.

Door het bezoek aan Afghanistan is voortgang geboekt bij de implementatie van nationale programma's in Uruzgan. Zo werden er meerdere overeenkomsten gesloten met de ministers van Onderwijs en Rurale Ontwikkeling. Ook werd overeenstemming bereikt over de start van een belangrijk micro-kredietprogramma in de provincie.

Capaciteit en onveiligheid in delen van de provincie zijn belangrijke knelpunten voor ontwikkeling in Uruzgan. In Afghanistan als geheel moet sprake zijn van sterker Afghaans leiderschap en een sterkere VN- en EU-rol bij donorcoördinatie in Afghanistan. Een ander belangrijk knelpunt bij ontwikkeling is de papaverteelt.

Minister Koenders heeft bij Afghaanse en andere gesprekspartners aangedrongen op capaciteitsversterking op provinciaal niveau, meer politie voor Uruzgan, sterkere coördinatie op nationaal niveau en een evenwichtige strategie ter bestrijding van de papaverteelt. Meer in het algemeen is het essentieel dat de civiele kant van de internationale missie wordt versterkt. Vanzelfsprekend is de Nederlandse regering bereid goede initiatieven op deze gebieden te ondersteunen. De eerste stappen zijn reeds gezet om activiteiten op deze vlakken te ontwikkelen, zoals de opzet van een politieschool in Uruzgan, de oprichting van een comité in de Afghaanse ministerraad met een focus op Uruzgan en het zuiden alsmede de ontwikkeling van capaciteitsopbouw door de Duitse ontwikkelingsorganisatie GTZ (Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit).

Kort na de val van de Taliban was Nederland de belangrijkste pleitbezorger van een sterk gecoördineerde hulparchitectuur. Nederland was een van de drijvende krachten achter het Afghan Reconstruction Trust Fund en drong aan op een sterke, leidende rol van de nationale overheid. Mede door onze aanwezigheid in eerst Baghlan en daarna Uruzgan is echter duidelijk geworden dat niet alle provincies van nationale programma's profiteren, ook al zijn de nationale programma's verbeterd. Lobbyen, bijdragen aan capaciteitsopbouw en selectieve ondersteuning door donoren kunnen helpen. Eerste successen worden geboekt met het ministerie van Gezondheidszorg, het ministerie van Rurale Ontwikkeling en het ministerie van Onderwijs.

De minister sprak ook met de commandant van ISAF, generaal McNeill. Minister Koenders onderstreepte daarbij de zorgen omtrent burgerslachtoffers, de 3D-benadering en het belang van een evenwichtige en gelijkgestemde drugsstrategie waarbij kleine boeren worden ontzien.

Wederopbouw Uruzgan

Het bezoek aan Uruzgan stond in het teken van het brengen van nationale programma's naar de provincie. Samen met de Afghaanse minister van Onderwijs, Atmar, sloot minister Koenders in Tarin Kowt overeenkomsten met leiders van zogeheten *school management committees* uit diverse districten voor Nederlandse steun van USD 3 miljoen voor de bouw van 41 scholen en de opleiding van leraren en leraressen. Deze bijdrage is in het kader van de uitrol van het nationale EQUIP programma van het ministerie van Onderwijs. Minister Atmar en minister Koenders spraken enige vrouwelijke scholieren. De uitrol van EQUIP leidt hopelijk tot een verbetering van de moeilijke positie van vrouwen in Uruzgan. Tevens bezocht minister Koenders gouverneur Munib en het ziekenhuis van Tarin Kowt waar met Nederlandse steun een vrouwen vleugel tot stand is

gekomen. Daarnaast sprak hij met dorpsoudsten en bezocht hij een project op het gebied van dorpsontwikkeling en infrastructuur.

In kamp Holland sprak minister Koenders met de commandant van de Task Force Uruzgan en de commandant van het Provincial Reconstruction Team, evenals de aanwezige BZ-medewerkers over de ontwikkelingen in Uruzgan. Hij was zeer onder de indruk van de Nederlandse inzet onder moeilijke omstandigheden en van de goede samenwerking. Ook besprak hij het door ontwikkelingssamenwerking ondersteunde saffraanproject met steun van de Nederlandse onderneming GSE. Minister Koenders pleitte voor een versterking van de civiele kant van de missie.

In Kabul tekende minister Koenders twee contracten voor ontwikkelingsactiviteiten in Uruzgan. Met de Wereldbank en minister Zia van Rurale Ontwikkeling werd een microkredietprogramma voor Uruzgan overeengekomen ter waarde van USD 7,8 miljoen. Dit programma wordt uitgevoerd door de «*World Organization of Cooperative Credit Unions*» (WOCCU). De Canadese ambassadeur Lalani was aanwezig, aangezien Canada initiatiefnemer is van MISAF (*Microfinance Investment Support Facility for Afghanistan*), het koepelprogramma voor microkrediet in Afghanistan. Met UNDP tekende de minister een contract ter waarde van USD 5 mln ter ondersteuning van programma's voor Uruzgan van het ministerie van Rurale Ontwikkeling. Het gaat om het «*National Area-Based Development Programme*», het «*National Solidarity Programme*» en het «*National Rural Access Programme*». De ondertekening vond plaats in aanwezigheid van de nationale pers en kreeg brede aandacht in de media.

Met Afghaanse NGO's die actief zijn in Uruzgan, discussieerde minister Koenders in Kabul over de mogelijkheden voor ontwikkeling in de provincie. De NGO's stelden dat onder bepaalde voorwaarden goed kon worden gewerkt in Uruzgan: de lokale bevolking, hun formele en traditionele leiders en hun instituten moeten betrokken zijn bij planning en uitvoering van activiteiten; er moet een vertrouwensrelatie bestaan met de bevolking; de organisaties moeten duidelijke resultaten kunnen leveren; en de NGO's moeten niet worden geïdentificeerd met de militaire inzet. De meesten hadden goede relaties met de provinciale en districtsautoriteiten en de traditionele overlegorganen. De organisaties gaven uitleg over hoe zij opereren in instabiele gebieden waar de overheid en militairen moeilijk kunnen opereren. De organisaties legden uit met welke creatieve oplossingen zij werken om capaciteit te versterken en gekwalificeerd personeel aan te trekken.

Minister Koenders verwelkomde in zijn gesprek met VN-vertegenwoordiger Koenigs het benoemen van een *UNAMA Head of Special Team* voor Uruzgan als eerste stap naar intensivering van de VN-inzet in Uruzgan, conform de toezegging eerder dit jaar van de SGVN aan de minister-president. Hij heeft met haar een eerste gesprek gevoerd.

Samenvattend concludeerde minister Koenders dat in Uruzgan een goed begin is gemaakt, hetgeen zeker gezien de korte periode en de moeilijke omstandigheden, een bijzondere prestatie is. Een combinatie van CIMIC en ontwikkelingsactiviteiten heeft tot op heden tot het volgende beeld geleid: Basisgezondheidszorg is in zekere mate «uitgerold» in vele delen van de provincie dankzij een Nederlandse NGO en een lokale NGO (ADHS). Verdere uitrol kan worden ondersteund. Op onderwijsgebied is sprake van meer potentieel, nu het nationale programma EQUIP naar de provincie is gekomen. Ook andere projecten staan op stapel. Recente subnationale consultaties moeten binnenkort leiden tot een nationaal goedgekeurd provinciaal ontwikkelingsplan. De genoemde overeenkomst met het ministerie voor rurale ontwikkeling kan helpen bij de uitvoering.

Een contract met de Duitse organisatie GTZ is eveneens in voorbereiding voor rurale ontwikkeling, wegenbouw en capaciteitsopbouw. Het PRT vervult inmiddels een zeer belangrijke rol om de overheid in Uruzgan te helpen activiteiten op elkaar af te stemmen, inclusief het betrekken en aansporen van de *Provincial Development Council*. Er is intensieve communicatie met de vertegenwoordiger van USAID en de Australische Reconstruction Task Force alsmede de door de VS opgezette politie monitoringteams.

Minder positief zijn de ontwikkelingen op het gebied van capaciteit van het bestuur en drugs. Het bestuur in Uruzgan blijft zwak door gebrek aan capaciteit. Een nieuwe gouverneur is benoemd (zie hieronder) en de hoop is dat deze sterkere ondersteuning uit Kabul zal krijgen. Daar is de verantwoordelijkheid voor provincies verschoven van het ministerie van Binnenlandse Zaken naar het kantoor van de president, een potentieel goede ontwikkeling (zie hieronder).

Wederopbouw nationaal

In gesprekken in Kabul met minister Ahadi van Financiën, minister Atmar van Onderwijs en minister Zia van Rurale Ontwikkeling werd gesproken over de nationale ontwikkelingsstrategie. Ahadi hield een pleidooi voor centralisatie van OS-gelden via de Afghaanse overheid. Dit zou de ontwikkelingseffectiviteit verhogen. Voor decentralisatie van budgetten achtte hij de tijd nog niet rijp gezien capaciteitsvraagstukken op provinciaal niveau. Minister Koenders tekende aan dat een betere balans nodig is. Een provincie als Uruzgan heeft in de praktijk een combinatie van nationale gelden en specifieke bijdragen nodig. Minister Atmar van onderwijs en Zia van Rurale Ontwikkeling toonden zich ook voorstander van een meer provinciale benadering (uiteraard ook binnen nationale kaders).

Donororganisaties USAID, DFID, CIDA en AUSAID maakten zich, ook op een aantal OS-dossiers, zorgen over het gebrek aan richting van de Afghaanse overheid. Strategische keuzes werden onvoldoende gemaakt en de rol van de overheid in de economie wordt bijvoorbeeld onvoldoende gedefinieerd. Er was enige zorg dat in de aanloop naar de verkiezingen van 2009 de mogelijkheden voor de president en de regering om belangrijke (en moeilijke) beslissingen door te voeren, minder zal worden. Minister Koenders heeft daarbij fors aangedrongen op schoner bestuur, mensenrechtenbescherming, intensivering van de strijd tegen corruptie en een goede balans tussen de 3 D's.

De donorgemeenschap zal eenduidig moeten optreden. In overleggen met onder meer SRSG Koenigs en IFI-directeuren McKechnie (Wereldbank) en Fawcett (Aziatische Ontwikkelingsbank) werd gesproken over het verhogen van Afghaans ownership, meer nadruk op goed bestuur en het versterken van het Afghaanse overheidsapparaat (capaciteit en procesmatig).

In diverse gesprekken kwam aan de orde dat de bestrijding van drugs moet worden toegespitst op grote handelaren en grote landeigenaren. Om deze aanpak succesvol te laten verlopen is politieke wil van de Afghaanse overheid noodzakelijk. Gezien het verband tussen «*insurgency*» en opium diende het Operatieplan van ISAF maximaal te worden benut, zonder dat ISAF zich met verdelging gaat bezighouden. Minister Koenders drong aan op een gebalanceerde en integrale strategie, met voldoende aandacht voor alternatieven voor boeren.

In gesprekken met Afghaanse parlementariërs, vertegenwoordigers van ministeries en NGO-vertegenwoordigers werd aandacht besteed aan de

uitdagingen van goed bestuur, opbouw van de rechtstaat en de noodzaak van meer politie als essentiële prioriteit.

Op het terrein van bestuur was algemeen de visie dat goede benoemingen essentieel zijn voor de geloofwaardigheid van de regering voor de bevolking.

Gesprekspartners toonden zich positief over de nieuwe benoeming van een minister voor centraal bestuur op het paleis, Popal. Dienstverlening van de overheid op onder meer het terrein van veiligheid, onderwijs, gezondheidszorg en toegang tot (formele) rechtspraak is cruciaal. Daarbij is wel duidelijk dat veel verschillende ideeën bestaan over de aanstaande beleidskeuzes die nodig zijn op politiegebied. Een combinatie van meer Afghaanse legereenheden voor veiligheid, en meer en beter (op)geleide agenten voor politietaken lijkt de beste weg.

Minister voor Parlementaire Aangelegenheden Farouq Wardak benadrukte dat de relatie tussen parlement en regering verdere verbetering verdiende. Momenteel loopt deze stroef, getuige ook de moties van wantrouwen aan het adres van enkele ministers eerder deze zomer en de nog lopende kwestie van de amnestieresolutie. Verder stelde hij dat m.b.t. de kwaliteit van de overheid zelf (zowel qua ministersposten als gouverneursbenoemingen) ook nog een verbeteringsslag kon worden gemaakt.

Onderminister van Justitie Hashimzai en voorzitter van de mensenrechtencommissie Sima Samar waarschuwden voor het gebruik van informele en traditionele rechtspraak. Momenteel wenden burgers zich vaak uitsluitend tot deze vormen van rechtspraak vanwege het ontbreken van formele alternatieven en capaciteit. Hierdoor lopen met name vrouwen grote risico's. Hashimzai stelde te hopen dat de formele juridische strategie als basis voor het *trustfund* in deze sector de komende maanden gereed zou zijn en daarmee de door minister Koenders in Rome in juli jl. toegezegde bijdrage aan dit *trustfund* geëffectueerd zou kunnen worden.

Politiek

Mediawet

Het Afghaanse Hogerhuis heeft de ontwerp mediawet recentelijk doorverwezen naar de commissie voor Religieuze en Culturele zaken van het Lagerhuis. Er liggen verschillende wijzigingsvoorstellen voor waar de commissie zich over zal buigen. Zo zou de minister voor Informatie en Cultuur graag meer controle willen over de media door ondermeer de RTA (Radio Television Afghanistan) tot staatsomroep om te vormen en te laten ressorteren onder zijn gezag. Ook zou de minister volgens een voorstel voorzitter worden van de High Media Council met toezichhoudende bevoegdheden over alle media. Gaat de Lagerhuiscommissie niet akkoord met de aanpassingen, dan zal vervolgoverleg met het Hogerhuis nodig zijn.

De internationale gemeenschap, inclusief de EU en Nederland, heeft in eerdere stadia getracht het Hogerhuis ervan te overtuigen het oorspronkelijke wetsvoorstel goed te keuren. Het is de verwachting dat behandeling van het wetsvoorstel in de conservatieve commissie Religieuze en Culturele Zaken negatieve gevolgen zal hebben voor de inhoud van de mediawet. Met EU-partners is afgesproken de kwestie nauwlettend te blijven volgen en gezamenlijk druk te blijven uitoefenen.

Verzoeningsprogramma

Het PTS-programma (program Takhem-e-Sohl) is het enige, werkbare en aanvaardbare verzoeningsstelsel in Afghanistan dat de steun heeft van de Afghaanse regering en een aantal van onze belangrijke partners. Tot nu

toe zijn zo'n 3000 ex-Taliban onder dit programma verzoend met de regering. Het PTS-programma wordt uitgedragen door middel van lokale kantoren verspreid over het hele land, waar mensen zich kunnen aanmelden en vervolgens een reïntegratieprogramma doorlopen. Nederland hecht belang aan politieke verzoening en duurzame reïntegratie van verzoende Taliban. Dit jaar draagt Nederland € 175 000 bij aan het PTS-programma in Uruzgan.

Relatie Afghanistan-Pakistan

De relatie tussen Afghanistan en Pakistan blijft gespannen. Het ontbreekt Pakistan aan vertrouwen in de Afghaanse overheid. De veiligheidssituatie in zowel de Pakistaanse grensstreek als in sommige terugkeergebieden is slecht. Sinds eind 2006 zijn er signalen dat Pakistan bereid zou zijn om actiever op te treden tegen het Taliban leiderschap en met name tegen buitenlandse strijders op Pakistaans grondgebied. De verwachting is dat er vanuit delen van de Pakistaanse samenleving steun zal blijven bestaan voor de Taliban.

Conform gemaakte afspraken tijdens het bezoek van de presidenten Karzai en Musharraf aan de VS eind september 2006, vond van 9 tot 12 augustus in Kabul een Regionale Peace Jirga (vredebijeenkomst) plaats met Afghaanse en Pakistaanse stamhoofden. Ondanks de afwezigheid van de pro-Taliban stamoudsten uit Waziristan, wordt de jirga gezien als een belangrijke eerste stap op weg naar een diplomatieke oplossing van de grensoverschrijdende conflicten, iets waar Pakistan zich altijd sterk voor heeft gemaakt. De slotverklaring bevat beleidsvoornemens over onder meer terrorismebestrijding (geen vrijhavens aan weerszijden van de grens), drugsbestrijding, grensverkeer en het belang van terughoudendheid in kritische uitlatingen over de Afghaans-Pakistaanse verhoudingen in het openbaar. Het stemde positief dat president Musharraf op de laatste dag van de jirga aanwezig was. Een tweede jirga, op een later moment in Pakistan, moet concretere resultaten opleveren. Het gevaar bestaat dat Pakistan (voorlopig) weinig aandacht zal hebben voor dit proces vanwege de turbulente verkiezingsperiode in dat land.

Afghaanse vluchtelingen in Pakistan

Zoals in eerdere brieven is vermeld, heeft Pakistan in december 2006 aangekondigd vier vluchtelingenkampen te zullen sluiten in 2007. Sluiting van een eerste kamp is vreedzaam verlopen. Pakistan heeft zich wederom aan de principes van vrijwillige, geleidelijke en veilige terugkeer gecommitteerd door op 2 augustus 2007 akkoord te gaan met verlenging van de tripartite overeenkomst terzake tussen UNHCR, Pakistan en Afghanistan.

Pakistan, Afghanistan en UNHCR waren oorspronkelijk overeengekomen om een tweede vluchtelingenkamp, in Jalozi, per 31 augustus 2007 te sluiten. Een terugkeer van vluchtelingen, met de winter in aantocht, kan echter humanitaire problemen geven, vandaar dat UNHCR en de internationale gemeenschap bij de Pakistaanse autoriteiten hebben aangedrongen op uitstel van sluiting tot voorjaar 2008. Er zijn thans indicaties dat de sluiting inderdaad zal worden uitgesteld. Dit is echter nog niet formeel door de Pakistaanse regering bevestigd. Voor twee andere vluchtelingenkampen (in Balochistan) is er nog geen indicatie voor sluiting en daar blijft het vooralsnog rustig.

Nederland ondersteunt het programma van UNHCR dat is gericht op de vrijwillige terugkeer van Afghaanse vluchtelingen uit onder andere Pakistan naar Afghanistan. In juni 2007 heeft de minister voor Ontwikkelingssamenwerking de bijdrage aan het Afghanistan-programma van UNHCR voor 2007 verhoogd van € 2 miljoen naar € 3 miljoen. De minister

voor Ontwikkelingssamenwerking heeft in augustus 2007 tevens de bijdrage aan het *World Food Programme* (WFP) in Afghanistan verhoogd van € 1,5 miljoen naar € 2,3 miljoen. Deze voedselhulp komt ten goede aan de meest kwetsbare bevolkingsgroepen (met name vrouwen en kinderen) in Afghanistan, waaronder teruggekeerde vluchtelingen en ontheemden, slachtoffers van natuurrampen en inwoners van verafgelegen gebieden waar nog immer voedselonzekeerheid heerst.

Verhouding Kabul/Provincies

Op 30 augustus heeft president Karzai de aansturing van het provinciaal bestuur gewijzigd. Volgens de president presteren de provinciebesturen nog onvoldoende bij het brengen van orde, veiligheid en ontwikkeling. Dat werkt demoraliserend bij de bevolking, zoals blijkt uit de hoge desertiecijfers onder lokaal geworven politiemensen. Voortaan zullen de provinciale gouverneurs rechtstreeks onder het gezag van de president vallen (via een apart Directoraat voor Lokaal Bestuur). Deze verandering zal gepaard gaan met de vervanging van gouverneurs (zie ook hieronder) en maatregelen om de gouverneurs meer financiële armslag te bieden. De aankondigingen van Karzai zijn door de Internationale Gemeenschap in het algemeen verwelkomd. Daadkrachtiger provinciaal bestuur en herkenbare Afghaanse leiders bevorderen veiligheid en ontwikkeling, mits deze leiders voldoen aan de gestelde regels van benoeming van (hoge) overheidsfunctionarissen.

Uruzgan

Op 12 september heeft president Karzai Assadullah Hamdam benoemd tot gouverneur van Uruzgan. Hij is de opvolger van de heer Munib. De heer Hamdam is een Pashtun en afkomstig uit de provincie Zabul. Hij is ingenieur en voormalig legerinstructeur. Op 13 september had de Nederlandse Ambassadeur in Kabul een kennismakingsgesprek met Hamdam. Deze stelde dat landbouwontwikkeling en de tribale dialoog speerpunten zullen zijn van zijn beleid. Nederland zal met de gouverneur samenwerken en ziet uit naar zijn concrete beleidsvoornemens en beleidsdaden.

Verbetering van het bestuur is essentieel voor de wederopbouw van Uruzgan. Het aantreden van de nieuwe gouverneur Assadullah Hamdam zorgt op dat punt voor een nieuwe situatie. De effectiviteit van de nieuwe gouverneur hangt voor een groot deel af van de steun die hij krijgt van de centrale regering. Daarnaast zal ook een nieuwe gouverneur rekening moeten houden met de macht en invloed van voormalig gouverneur Jan Mohammad Kahn.

Militair en veiligheid

Op 20 september is de soldaat Eerste Klas Tim Hoogland om het leven gekomen tijdens een vuurgevecht vijf kilometer ten noorden van de Nederlandse basis bij Deh Rawod. De Regering betuigt haar medeleven aan de nabestaanden van Tim Hoogland.

Veiligheidssituatie (Zuid-)Afghanistan

Het aantal gewapende incidenten in de zuidelijke provincies is de afgelopen periode toegenomen. De Taliban hebben het operationele tempo in het Zuiden verhoogd en de effectiviteit van het optreden vergroot. Naarmate de winter nadert zullen Taliban-activiteiten zich naar verwachting meer gaan richten op het consolideren van hun posities.

Veiligheidssituatie Uruzgan

De afgelopen maanden is het aantal gewelddadige incidenten tegen ISAF en het Afghaanse leger en de Afghaanse politie (samen de Afghaan

National Security Forces, ofwel de ANSF) in Uruzgan gestegen. De Taliban richten zich steeds meer op civiele instanties en konvooien, waarbij het gebruik van *Improvised Explosive Devices* (IED, oftewel bembommen) een stijgende lijn vertoont.

De situatie in Centraal-Uruzgan, met name in het noorden van het district Chora, blijft gespannen. De afgelopen periode is de permanente aanwezigheid van de *Task Force Uruzgan* in Chora afgebouwd ten gunste van de ANSF. De benoeming van de nieuwe districtscommandant in Chora, Rozie Khan, heeft positieve reacties opgeleverd bij een groot deel van de bevolking. De Taliban blijven echter zeer actief in de regio en in de afgelopen periode zijn er een groot aantal gevechtscontacten geweest tussen ANSF en de Taliban waarbij in veel gevallen ook eenheden van de TFU betrokken zijn geweest. Tevens zijn door het Taliban-offensief de stamentegenstellingen in de regio vergroot.

In het Dehrafshan-gebied tussen Tarin Kowt en de Baluchi-vallei heeft de TFU veiligheidsoperaties uitgevoerd om de steun van de lokale bevolking te (her)winnen. In vervolg daarop heeft het PRT opbouwactiviteiten in het gebied uitgevoerd. Er wordt tevens gewerkt aan een grotere politieprensatie in dit gebied. Het PRT heeft daartoe een geïntegreerd plan ontwikkeld voor politiecheckpoints in het Dehrafshan gebied. Onlangs zijn er 30 extra hulpagenten gestationeerd (*Afghan National Auxiliary Police*). De Taliban zullen waarschijnlijk in de nabije toekomst in dit gebied aanwezig blijven.

De veiligheidssituatie in West-Uruzgan is duidelijk verslechterd. De bewegingsvrijheid die de Taliban in het noordwesten van Uruzgan en Noordelijk Helmand hebben, heeft ook invloed op Deh Rawod. Het checkpoint bij Chutu ten noorden van Deh Rawod is, na verscheidene keren te zijn aangevallen, verlaten. De verplaatsing van Talibanstrijders naar dit gebied en de vermoedelijke aanwezigheid van Taliban IED specialisten zijn indicaties dat de druk op het district wordt opgevoerd. Ook de gouverneur maakt zich zorgen om de veiligheid in Deh Rawod en rekt op de steun van ISAF. Ten tijde van schrijven van deze brief zijn vanuit Kamp Holland door de TFU en het ANA versterkingen overgebracht van Tarin Kowt naar Deh Rawod om de stabiliteit te herstellen. Tevens worden twee pelotons in Nederland beschikbaar gehouden, teneinde deze indien noodzakelijk snel tijdelijk in te kunnen zetten.

Hoofdkwartier ISAF in Kabul

Zoals in de brief aan uw Kamer van 21 december 2006 is gemeld (Kamerstuk 27 925, nr. 242), is het hoofdkwartier van ISAF in Kabul per 1 februari 2007 omgevormd tot een samengesteld hoofdkwartier. Dit betekent dat niet één land voor een bepaalde periode de commandant en bijbehorende staf levert, maar dat landen een vaste bijdrage leveren. Destijds is gesteld dat de permanente Nederlandse bijdrage daardoor zal toenemen van 20 tot 40 personen. Daarnaast zijn in Kabul BSB-persoonsbeveiligers gestationeerd voor de beveiliging van hoge Nederlandse Navo-functionarissen.

Naast militairen die direct door ISAF-landen voor het hoofdkwartier worden geleverd, wordt de kern van het hoofdkwartier telkens door één van de staande Navo hoofdkwartieren geleverd. Op dit moment is dat het Allied Land Component Command (ALCC) Heidelberg (van augustus 2007 tot februari 2008). Daar zijn op reguliere basis ook Nederlandse militairen gestationeerd waarvan een deel nu ook naar Afghanistan wordt uitgezonden. Op dit moment zijn er 23 Nederlandse militairen vanuit Heidelberg gestationeerd in Kabul. Deze personen vallen buiten de eerder aan de Tweede Kamer genoemde aantallen, aangezien zij niet onder

nationale verantwoordelijkheid worden ingezet. Momenteel is nog niet bekend welk internationaal NAVO hoofdkwartier de rol van Heidelberg gaat overnemen. Hoe groot de inbreng van Nederlandse militairen in de toekomst zal zijn is derhalve nog niet met zekerheid vast te stellen. De Kamer zal hier tijdig over worden geïnformeerd. De aan deze extra inzet verbonden kosten worden uit het HGIS-budget gefinancierd.

NAVO Commando Kandahar

Op 1 augustus 2007 is het beheer van het vliegveld Kandahar formeel van Amerikaanse in Navo-handen overgegaan. De eerste NAVO commandant van het vliegveld Kandahar wordt ingevuld door een Engelse Air Commodore. Nederland levert de plaatsvervangend commandant.

Inhuur Luchttransport

Op dit moment beschikt de NAVO in Afghanistan structureel over onvoldoende militair luchttransport om aan alle vraag te kunnen voldoen. Om in de Nederlandse luchttransportbehoefte te voorzien heeft Defensie een aantal civiele vliegtuigen ingehuurd. Het betreft een De Havilland 7 (D-7) voor het vervoer van personen en een Lockheed L100-30 (civiele C-130) voor het vervoer van vracht en post. Dit toestel wordt samen met Australië geëxploiteerd. De contracten voor deze toestellen lopen tot 1 augustus 2008. Het contract voor de huur van de MI-26 helikopter, bedoeld voor de bevoorrading van Deh Rawod, is recent verlengd tot en met december 2007. Al deze middelen worden ook aan bondgenoten beschikbaar gesteld indien er ruimte en/of vlieguren beschikbaar zijn. De kosten worden binnen de geldende ramingen van de missie geaccommodeerd.

Helikoptercapaciteit

Momenteel kan niet worden voorzien in de totale benodigde helikoptercapaciteit van RC/S. Vooral op het gebied van transport is slechts 75% van de behoefte ingevuld. De Verenigde Staten levert 16 gevecht- en transporthelikopters en levert hiermee ongeveer 30% van de helikopterbehoefte van *ISAF Regional Command South* (RC(S)). De VS heeft de inzet van deze helikoptercapaciteit voor RC(S) verlengd tot 31 januari 2008. Een mogelijke maatregel ter compensatie van het tekort aan transporthelikopters is civiele inhuur. De NAVO werkt hiertoe momenteel een plan uit. Een mogelijke optie voor het beperken van het ontstane tekort aan gevechtshelikopters is een intensiever gebruik van *fixed wing* gevechtsvliegtuigen. Hiervoor is echter wel een extra bijdrage van landen aan ISAF vereist.

4e Brigade Afghan National Army

Deze zomer is besloten de nieuw opgerichte 4e Brigade van het *Afghan National Army* (ANA) te ontplooien in Uruzgan. Hierdoor zal het aantal beschikbare ANA eenheden geleidelijk worden uitgebreid. De eerste eenheden die de komst van de brigade moeten voorbereiden zijn inmiddels in Uruzgan gearriveerd. De komst van de brigade zal een belangrijke impuls geven aan het versterken en uitbreiden van de *Afghan Development Zones* in Uruzgan.

Om een goede integratie met de TFU zeker te stellen heeft Nederland zijn OMLT (*Operational Mentoring and Liaison Teams*, oftewel Nederlandse trainers en mentoren) bijdrage voor de 4e Brigade uitgebreid met twee extra teams tot een totaal van vier OMLT's. De verwachting is dat de verplaatsing van de 4e Brigade naar Uruzgan in januari is afgerond, afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende transportcapaciteit naar Tarin Kowt.

Stand van Zaken EUPOL

De Europese politiemissie in Afghanistan is op 17 juni 2007 van start gegaan. De missie is bedoeld om de inspanning van de EU op het gebied van politietraining te vergroten en de bijdragen van de EU-lidstaten te bundelen. De Europese politiemissie is in korte tijd tot stand gebracht en kampt met een aantal opstartproblemen. Deze hebben deels te maken met de logistieke uitdaging van het opzetten van een dergelijke operatie in de Afghaanse context (ondermeer de aanvoer van materieel; toepasbaarheid van Europese aanbestedingsregels), deels met discontinuïteit in leiderschap (wisseling van commandant) en deels met de juridische onderbouwing van samenwerking tussen o.a. EUPOL en EU enerzijds en ISAF en PRT's anderzijds. Dit heeft ertoe geleid dat de EUPOL missie nog niet op volle sterkte en nog niet volledig operationeel is.

Nederland zal de missie steunen met zeven personeelsleden van Koninklijke Marechaussee en een gender specialiste van het Ministerie van Binnenlandse zaken. Daarnaast wordt een Nederlandse financiële expert gefinancierd uit het stabiliteitsfonds, vooral om een aantal financieel-administratieve knelpunten op te lossen. De financiële expert en gender specialiste zullen worden toegevoegd aan het EUPOL hoofdkwartier in Kabul; drie personeelsleden van de Koninklijke Marechaussee worden te werk gesteld in Tarin Kowt en vier personeelsleden worden te werk gesteld in Kandahar.

Nederland hecht aan een grotere presentie van de EU in Afghanistan en heeft er vertrouwen in dat de missie, in nauwe samenwerking met de Afghaanse autoriteiten, ISAF en de VS de komende maanden aan effectiviteit zal winnen. In Europees kader zal Nederland aandringen op een snelle oplossing van genoemde knelpunten en waar nodig assistentie bieden.

Afghan National Police Uruzgan

Tot op heden zijn in Uruzgan 965 agenten opgeleid van de *Afghan National Auxiliary Police* (ANAP). Het verloop onder deze hulpagenten is echter groot en wordt thans geschat op 40%. Dit verloop wordt voor een groot deel veroorzaakt door het lage salaris en de slechte uitbetaling, maar ook door de risico's en lage status van het werk. Dit geldt overigens niet alleen voor de hulpagenten van de ANAP, maar tevens voor de reguliere ANP agenten.

De gebrekkige betaling werkt corruptie van de politie in de hand. Het komt voor dat politiefunctionarissen hun salaris aanvullen door bijvoorbeeld «tolgeld» te vragen of hun uitrusting te verkopen. Een positieve ontwikkeling is dat recentelijk is besloten de salarissen van de reguliere politieagenten in de lagere rangen met 30 dollar te verhogen tot USD 100 per maand.

Uitbetaling van salarissen verloopt echter moeizaam als gevolg van de gebrekkige administratieve capaciteit binnen het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de politie zelf, maar ook als gevolg van corruptie. Thans zijn verschillende programma's gaande, o.a. opgezet door TFU en Combined Security Transition Command-Afghanistan (CSTC-A) om de registratie van politieagenten en de salarisadministratie te verbeteren en om corruptie terug te dringen.

Civiel-militaire samenwerking

Uruzgan Algemeen

Het PRT, waar CIMIC een onderdeel van is, heeft zich in de afgelopen maanden op een aantal hoofdpunten geconcentreerd:

- Het vergroten van de presentie en invloed in het Dehrafshan gebied (noordelijk van Tarin Kowt),
- Het ondersteunen van het provinciale bestuur ter voorbereiding en uitvoering van de Sub National Consultations (SNC)
- Verhoogde presentie in Chora om bij te dragen aan de uitvoering van projecten en herstelwerkzaamheden in de regio en verbetering van het contact met bestuurders, stamleiders en bevolking.

CIMIC

CIMIC-functionarissen vervullen een belangrijke rol bij de contacten met de lokale bevolking en de uitvoering van CIMIC-projecten. Ook dragen ze bij aan de afstemming tussen het militaire en civiele deel van de missie. Naast de reguliere CIMIC-functionarissen worden ook functioneel specialisten ingezet. Functioneel specialisten zijn reserve-officieren die civiele kennis en ervaring bezitten op een specifiek gebied. Sinds het begin van de missie zijn in Uruzgan functioneel specialisten ingezet op de terreinen van gezondheidszorg, juridische sector, landbouw, infrastructuur en irrigatie. Zij boden en bieden op deze terreinen belangrijke technische ondersteuning aan CIMIC-projecten, de uitrol van nationale programma's in Uruzgan en aan duurzame wederopbouwprogramma's.

De afgelopen periode heeft een geleidelijke stijging van belangstelling van NGO's en andere hulporganisaties voor Uruzgan laten zien. Samen met de civiele staf van het PRT onderhoudt CIMIC contacten met hen om ervoor te zorgen dat de afstemming tussen militaire en civiele activiteiten optimaal verloopt. Tevens heeft CIMIC ondersteuning verleend bij de voorbereiding van de Sub National Consultations.

Vanwege het grote aantal CIMIC-projecten heeft de minister voor Ontwikkelingssamenwerking het budget voor CIMIC in Uruzgan onlangs verhoogd van 1 miljoen euro naar 2 miljoen euro (tot augustus 2008).

Chora

Het PRT houdt een sterke aanwezigheid in Chora. Samen met eenheden van de battle group is een missieteam van het PRT aanwezig in Chora. Dit missieteam onderhoudt nauwe contacten met het districtsbestuur en de lokale stamleiders. Om het vertrouwen van de bevolking in de betrokkenheid van ISAF te bestendigen, worden in samenwerking met het districtsbestuur en de lokale stamleiders diverse CIMIC-projecten uitgevoerd. Deze projecten richten zich op basisvoorzieningen zoals drinkwater, irrigatie en het herstellen van overheidsgebouwen. Het drinkwaternet in Chora is weer operationeel door de plaatsing van een nieuwe generator.

IDEA (International Development of Entrepreneurial Activities)

De private sector is voor een land in ontwikkeling van groot belang. IDEA is een initiatief van Defensie en VNO-NCW en voorziet in de uitzending van specialisten op het gebied van het Midden- en Kleinbedrijf. Om ook in Uruzgan de bescheiden private sector te helpen ontwikkelen is sinds begin juni een specialist van IDEA actief. Zijn taak bestaat uit het begeleiden en trainen van ondernemers. IDEA gebruikt hiervoor de methodiek die is ontwikkeld door de International Labour Organisation (ILO) waar het opleiden van Afghaanse trainers centraal staat. Op die manier groeit de Afghaanse capaciteit om zichzelf te ontwikkelen. Buiten het opleiden van Afghaanse trainers wordt ook de mogelijkheid tot de opbouw van een Business Development Centre (BDC) onderzocht. Dit BDC zal moeten gaan fungeren als kenniscentrum en ondersteuning aan ondernemers bieden, zoals hulp bij het aanvragen van micro kredieten.

Drugs

De papaverteelt blijkt ook in 2007 omvangrijk. Het *United Nations Office on Drugs and Crime* (UNODC) heeft op 27 augustus jl. in zijn jaarlijkse rapport bekendgemaakt dat de opiumproductie in Afghanistan in het seizoen 2006–2007 met 34 procent is gestegen ten opzichte van het recordjaar 2006. Dit jaar hielden 509 000 huishoudens zich bezig met opiumproductie, tegenover 448 000 huishoudens vorig jaar. Ruim 50% van de Afghaanse papaver kwam dit jaar uit de provincie Helmand, Uruzgan leverde 5%. Hoewel het areaal waarop papaver in Uruzgan werd verbouwd licht daalde (– 6%), is de opiumproductie door de gunstige weersomstandigheden in de provincie niettemin met 74% gestegen.

Nu de stijging van de opiumproductie geheel voor rekening van de onveiligere, maar relatief rijkere zuidelijke en oostelijke provincies komt, concludeert UNODC dat opiumproductie niet zozeer geassocieerd moet worden met armoede, maar eerder met instabiliteit. Opiumproductie is volgens UNODC omgekeerd evenredig aan de kwaliteit van bestuur. Speciaal Vertegenwoordiger van de EU (EUSV) in Afghanistan Vendrell stelt in reactie hierop dat de grote rol die de noordelijke provincies spelen bij de productie van en handel in opium onderbelicht blijft in het UNODC-rapport.

De Afghaanse nationale drugsstrategie, gericht op acht pijlers, wordt gesteund door de internationale gemeenschap. Nederland en partners blijven geïnteresseerd aan een gebalanceerde uitvoering van deze strategie waarbij aandacht wordt besteed aan o.a. voorlichting, alternatieve bestaansmogelijkheden, verdelging en interdictie. Partners brengen evenwel eigen accenten aan in de bijdrage aan de bestrijding van de papaverteelt.

Zo presenteerde het VK naar aanleiding van de publicatie van voornoemd UNODC-rapport een nieuwe drugsstrategie, die zich met name richt op arrestatie en strafrechtelijke vervolging van handelaren, effectieve voorlichting en verdelging bij grootgrondbezitters (onder wie gouverneurs en politicommissarissen). Ook de VS heeft een nieuwe drugsbestrijdingsstrategie gepresenteerd, waarbij de nadruk ligt op verdelging van de papaverteelt. Doelstelling is om 25% van de papaverteelt in 2008 te verdelgen. De VS sluit niet uit dat in 2008 zou moeten worden overgegaan op grond- en luchtsproeien. Nederland, net als diverse internationale partners, heeft zich altijd tegenstander getoond van chemische verdelging. De Afghaanse regering heeft zich recentelijk nog publiekelijk tegen luchtsproeien gekeerd.

Naast verdelging wordt in de VS-drugsstrategie overigens ook ingezet op ontwikkeling van alternatieve inkomstenbronnen, interdictie, juridische hervormingen en het bewerkstelligen van duurzame politieke wil voor de bestrijding van drugs bij de Afghaanse overheid en internationale organisaties.

Voor boeren in Uruzgan is de overgang naar alternatieve vormen van levensonderhoud van belang. Nederland zet daarom in Uruzgan primair in op algemene armoedebestrijding. Het ontwikkelen van de landbouwsector is een essentieel onderdeel hiervan. In dit kader financiert Nederland verschillende projecten. Zo zijn zaden, fruitbomen en kunstmest uitgedeeld en is een *pilot* gestart ten behoeve van de ontwikkeling van de saffraanteelt in Uruzgan. Het pilotproject is een samenwerking tussen een Nederlands bedrijf, Afghaanse NGO's en het Afghaanse ministerie van Landbouw. Elf Afghaanse cursisten zijn getraind in het planten en verbouwen van saffraan. De elf cursisten hebben op hun beurt inmiddels

125 boeren in de districten Tarin Kowt en Deh Rawood getraind, waarna vervolgens ongeveer 25 hectare is beplant.

De minister voor Ontwikkelingssamenwerking heeft tijdens zijn bezoek aan Afghanistan een overeenkomst getekend met het ministerie voor Rehabilitatie en Rurale Ontwikkeling (MRRD) ter hoogte van 5 miljoen dollar. Door deze overeenkomst worden de programma's van het ministerie voor Rehabilitatie en Rurale Ontwikkeling (MRRD) ondersteund. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan plattelandsontwikkeling en opbouw van infrastructuur om de markttoegang te verbeteren en de handel in Uruzgan te stimuleren. Ook door middel van de uitvoering van het microkredietprogramma door de *World Organization of Cooperative Credit Unions* (WOCCU) wordt boeren een kans geboden om over te stappen op een legale en ook rendabele bestaansmogelijkheid.

Naast projecten gericht op rurale ontwikkeling zijn activiteiten uitgevoerd om de bewustwording van de gevaren van drugsgebruik te vergroten. Zo besteedt Radio Nawa door middel van het uitzenden van dramaserie aandacht aan de gevaren van drugsgebruik. In Uruzgan wordt verder door het PEP-team (*Poppy Elimination Programme*) aan kinderen voorlichting gegeven op scholen over de consequenties van drugsgebruik.

Op het gebied van interdictie heeft Nederland de Afghaanse *Counter-Narcotics Police* financieel ondersteund met de bouw, die voor dit jaar staat gepland, van een kantoor in Uruzgan. De Nederlandse bijdrage loopt via UNODC. Met de aanstelling van een nieuwe Directeur voor *Counter Narcotics* is Uruzgan een van de veertien provincies geworden met een dergelijke functionaris. Hij is belast met het ontwikkelen van een provinciaal plan.

Inleiding

De Commandant der Strijdkrachten (CDS) en de minister van Defensie hebben de Tweede Kamer 25 juni jl. in een briefing op de hoogte gesteld van de gebeurtenissen in het Chora-district tussen 16 en 20 juni. Nederlandse en Afghaanse troepen hebben in die dagen een grootscheepse aanval van Taliban-strijders afgeslagen en hen uiteindelijk uit het gebied rondom Chora verdreven. Gezien de omvang van de gevechten en, vooral, het feit dat er burgerslachtoffers zijn gevallen, hebben civiele en militaire autoriteiten onderzoeken naar de gebeurtenissen gelast. Het gaat om vier onderzoeken:

- Een operationeel verslag (*after action report*) van de gebeurtenissen in Chora, in opdracht en ten behoeve van de CDS;
- Een onafhankelijk onderzoek, op verzoek van de Nederlandse regering, door de *United Nations Assistance Mission in Afghanistan* (UNAMA) samen met de *Afghan Independent Human Rights Commission* (AIHRC);
- Een onderzoek door een Afghaanse commissie, ingesteld door president Karzai, bestaande uit vertegenwoordigers van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Defensie, de nationale Veiligheidsraad (NDS) en leden van het Afghaanse Lagerhuis, de Wolesi Jirga;
- Een onderzoek in opdracht en ten behoeve van de commandant van ISAF (COMISAF).

Hieronder volgt een chronologisch overzicht van de gebeurtenissen in en rondom Chora op basis van het operationele verslag van de CDS, aangevuld met bevindingen en conclusies uit de andere rapporten. De gebeurtenissen onderstrepen het belang van de standvastige houding van de Nederlandse militairen ter plaatse en tonen eens te meer de dilemma's wanneer zij worden geconfronteerd met tegenstanders voor wie de levens van Afghaanse burgers geen waarde lijken te hebben. Het rapport van UNAMA/AIHRC wordt uw Kamer aangeboden als bijlage bij deze brief. Het Afghaanse rapport is tot dusver niet openbaar gemaakt. Wel heeft de Nederlandse ambassade in Kaboel inzage gehad in de hoofdpunten uit dit rapport. De beide militaire verslagen zullen niet openbaar worden gemaakt, om te voorkomen dat operationeel relevante informatie de veiligheid van Nederlandse en Afghaanse militairen in gevaar brengt. De militaire staven in Brussel, Den Haag en Kaboel zullen de verslagen gebruiken om verdere operationele verbeteringen te bewerkstelligen, waarbij het vermijden van burgerslachtoffers prioriteit heeft.

De gebeurtenissen bij Chora waren een belangrijk onderwerp van gesprek tijdens het bezoek van de minister van Defensie van 5 tot en met 8 juli 2007 aan Afghanistan. De minister heeft onder meer gesproken met president Karzai, minister van Defensie Wardak, de commandant van ISAF generaal McNeill, de commandant van ISAF Regional Command (South) generaal-majoor Page, en toenmalig gouverneur Munib. Alle gesprekspartners uitten hun dank en waardering voor het Nederlandse optreden. Minister Van Middelkoop heeft in Tarin Kowt uitvoerig met de commandant van de TFU, kolonel van Griensven, gesproken en zijn waardering uitgesproken voor de bijzondere prestatie die de Nederlandse militairen hebben geleverd om Chora te behouden.

Aanloop

De MIVD beschikte sinds februari 2007 over aanwijzingen dat de Taliban een aanval op het Chora-district voorbereidde. Het exacte moment waarop een aanval zou plaatsvinden was echter niet te voorspellen. In reactie op de dreiging heeft de commandant van de *Taskforce Uruzgan* (C-TFU), kolonel Van Griensven, de Afghaanse autoriteiten herhaaldelijk

verzocht de Afghaanse politie en het Afghaanse leger – samen de *Afghan National Security Forces* (ANSF) – in de regio te versterken. De autoriteiten waren hier echter nauwelijks toe in staat. Met het oog op de toegenomen dreiging en de beperkte aanwezigheid van ANSF heeft de TFU vanaf eind april troepen in Chora gestationeerd. De mogelijkheden daartoe waren echter begrensd, omdat de overige inspanningen van de TFU in de provincie niet te zeer konden worden beperkt. Van een omvangrijke troepenmacht aan de zijde van ISAF was geen sprake.

Het rapport van de Afghaanse autoriteiten analyseert hoe de Taliban aan kracht hebben kunnen winnen in Uruzgan en legt de verantwoordelijkheid daarvoor vooral bij de lokale autoriteiten. Zo is de overheidspresentie op districts- en dorpsniveau zwak, is het leiderschap gebrekkig en is er onvoldoende aandacht voor de dialoog met de bevolking. Ook de Afghaanse veiligheidstroepen zijn zwak en beschikken over onvoldoende materieel, aldus de commissie. Zij doet president Karzai een aantal aanbevelingen om deze zwakke punten te verbeteren, onder meer door het veiligheidsoverleg te institutionaliseren, door het overleg met stamoudsten te intensiveren en door disciplinaire en beloningsmaatregelen voor de politie en het leger te versterken. Wij onderschrijven deze aanbevelingen. Het gebrek aan bestuurlijke capaciteit bij de Afghaanse autoriteiten belemmert de duurzame ontwikkeling in Uruzgan.

Ook UNAMA en het AIHRC concluderen dat de Afghaanse autoriteiten in gebreke zijn gebleven door de ANSF in Chora niet voldoende te versterken. Hierdoor bleef het district kwetsbaar voor aanvallen van de Taliban. De onderzoekers plaatsen vraagtekens bij het standpunt van ISAF om de eigen presentie in Chora niet verder te vergroten om een Taliban-offensief te voorkomen. De C-TFU heeft echter, zoals hierboven is weergegeven, wel degelijk besloten de ISAF-presentie in het gebied uit te breiden. Tegelijkertijd moest hij echter voorkomen dat de overige inspanningen van de TFU in de provincie voor langere tijd onder druk zouden komen te staan.

Gebeurtenissen 16–20 juni

Op 16 juni voerde de Taliban vanuit het westen en oosten een gecoördineerde aanval uit op de Chora-vallei. Een nauwkeurige schatting van het aantal strijders dat zich in de regio bevond kan niet worden gemaakt. Op basis van de beschikbare informatie kunnen (ten dele achteraf) schattingen worden gemaakt die uiteenlopen van 300 à 350 strijders tot 800 à 1000 strijders. De Taliban is een heterogene groepering met een mobiele kern waar lokale strijders zich vaak tijdelijk bij aansluiten. Daarnaast is het terrein in en rondom Chora onoverzichtelijk en vonden de acties voor een deel in het donker plaats. Hierdoor is niet mogelijk te bepalen hoeveel Taliban er aan de aanval hebben deelgenomen. De Talibanstrijders – volgens de Afghaanse overheid vooral afkomstig uit de provincies Helmand, Kandahar en Zabul en het district Gizab in noord Uruzgan – hebben bij deze aanval burgerobjecten niet ontzien en hebben burgers geëxecuteerd. Dat blijkt uit de aangrijpende getuigenissen in het rapport van UNAMA/AIHRC. Na zware gevechten moest de *Afghan National Police* (ANP) tegen de avond van 16 juni de posten in het westen opgeven, waarna alle eenheden van de TFU en de ANSF zich terugtrokken tot de omgeving van het districtscentrum in Chora.

Er waren aanwijzingen dat het districtscentrum het aanvalsdoel was en de invallende duisternis bood de Taliban de gelegenheid dichtbij te komen. De inname van Chora zou de Taliban een groot psychologisch voordeel opleveren, terwijl de opgave van Chora de geloofwaardigheid van ISAF en de Afghaanse autoriteiten in Uruzgan op het spel zou zetten. Chora is ook een belangrijk kruispunt van verbindingswegen van de Taliban in Uruzgan

en daardoor van groot belang voor hun bewegingsvrijheid. Daarnaast bestond het reële risico van meer moorden door de Taliban onder de bevolking als de TFU zich zou terugtrekken. In het licht van het bovenstaande is besloten dat Chora moest worden behouden. De commandant van ISAF *Regional Command South* onderschreef expliciet («*stand and fight*») het besluit en zegde luchtsteun toe. C-TFU gaf opdracht de burgerbevolking tijdig te waarschuwen en te allen tijde proportionaliteit in acht te nemen.

Omdat de directe dreiging aanhield, besloot C-TFU de posities van de Taliban te bestrijden met lucht- en vuursteun. Voorafgaand aan deze acties informeerde C-TFU de Afghaanse autoriteiten, in het bijzonder de provinciale gouverneur, de commandant van de politie in Uruzgan, de districtschef en het lokale stamhoofd. Tevens verzocht hij hun de burgerbevolking zo spoedig mogelijk het gebied ten westen van het districtscentrum te doen verlaten. Het rapport van UNAMA/AIHRC maakt melding van de inspanningen van C-TFU om de Afghaanse autoriteiten te waarschuwen en op 7 juli heeft ook president Karzai tegenover de minister van Defensie zijn waardering uitgesproken voor de tijdige aankondiging en de waarschuwingsmaatregelen. In de nacht van 16 op 17 juni namen vliegtuigen en artillerie posities van de Taliban onder vuur en een opmars naar het districtscentrum bleef uit.

De situatie rondom het districtscentrum was op 17 en 18 juni bedreigend maar stabiel. Enerzijds waren de TFU en het Afghaanse leger (ANA) versterkt, al controleerden zij nog steeds slechts een klein gebied rondom het districtscentrum. De Taliban, anderzijds, leken niet in staat de aanval door te zetten. Op maandag 18 juni besloot C-TFU om op dinsdag 19 juni een tegenaanval in te zetten en zo de situatie van vóór 16 juni te herstellen. Het ANA heeft een belangrijke rol bij deze tegenaanval gespeeld en een Afghaanse militie onder leiding van voormalig politiecommandant Rosi Khan heeft de tegenaanval in het oosten uitgevoerd. Deze aanval werd gecoördineerd met die van de TFU uitgevoerd. Rosi Khan is in augustus door toenmalig gouverneur Munib tot *District Chief* van Chora benoemd.

In antwoord op de vraag van het lid Poppe, gesteld tijdens de briefing aan de Kamer van 25 juni, over de samenwerking met burgerwachten kan worden vermeld dat burgerwachten geen georganiseerde groepen zijn, maar naar eeuwenoud gebruik in (zuid) Afghanistan ad hoc door dorpsoudsten worden samengesteld. In voorkomend geval melden lokale burgerwachten zich om uit zelfverdediging of ter verdediging van stamgenoten de Taliban te bestrijden. Er kan begrip worden opgebracht voor de inwoners van Chora die onder directe dreiging zichzelf en hun familie en gemeenschap wilden beschermen. Deze groepen opereren niet onder commando van ISAF en er is geen sprake van structurele samenwerking van ISAF met milities. Vanwege de uitzonderlijke situatie rondom Chora heeft de compagniescommandant in de ochtend van 18 juni de lokale autoriteiten geadviseerd om munitie aan burgers te verschaffen.

Voorafgaand aan de aanval op 19 juni werd de bevolking opnieuw gewaarschuwd (onder meer door middel van een geluidswagen) en opgeroepen het gebied te verlaten. In de middag werden de door Taliban ingenomen politieposten heroverd en door het ANA bezet en later die week konden ze weer worden overgedragen aan de ANP. De omvang van de Nederlandse eenheden kon geleidelijk worden verminderd tot de situatie vóór de aanval. Vier dagen na het conflict was de situatie enigszins genormaliseerd en werden winkels en scholen in Chora weer geopend.

Inzet luchtwapen

Tijdens de operaties in Chora zijn vliegtuigen en helikopters ingezet om grondtroepen te steunen. Doelwit waren gevechtsofstellingen en de commandoposten van de Taliban. De gevechtsofstellingen bevonden zich zowel in de nabijheid van quala's als in het open veld en in de bergen rondom Chora. De vliegers onderhielden contact met een *Joint Tactical Air Controller* (JTAC) op de grond die verantwoordelijk was voor het aanwijzen en vervolgens vrijgeven van doelen. In alle gevallen heeft de commandant in Chora of een hogere commandant de inzet goedgekeurd. Er is vrijwel uitsluitend gebruik gemaakt van geleide bommen. Kleinere doelen, zoals voertuigen, werden bestookt met het boordkanon. In het operationele verslag van de CDS en het rapport van COMISAF worden geconcludeerd dat voor de inzet van vliegtuigen en helikopters in alle gevallen de ISAF-procedures en regels zijn toegepast.

Vuursteun

Tijdens de operaties is ook gebruik gemaakt van vuursteun, o.a. geleverd door de Pantserhouwitsers (PZH). De PZH heeft in de nacht van 16 op 17 juni gedurende ongeveer twee uur vooraf vastgestelde stellingen en vermoedelijke aanvoerlijnen van de Taliban onder vuur genomen. De beschietingen waren bedoeld om te verhinderen dat de Taliban naar het districtscentrum zou oprukken en zijn uitgevoerd zonder dat de doelen onder directe waarneming lagen. Om het risico van burgerslachtoffers en nevenschade te beperken, werd deze nacht op elk doel slechts één granaat afgeschoten, terwijl het gebruikelijk is dat de artillerie meer schoten op een doel afvuurt om de trefkans te vergroten. Het is echter niet uit te sluiten dat er schade aan personen of huizen is ontstaan. Het rapport van COMISAF stelt dat door het vuren van artillerie zonder directe waarneming op het doel mogelijk niet afdoende onderscheid zou zijn gemaakt tussen militaire doelen en civiele objecten. Dit aspect komt verderop, onder «Juridisch kader» uitgebreid aan de orde.

Vervolg

Na afloop van de gevechten heeft het Provinciaal Reconstructie Team (PRT) vanaf 21 juni diverse missies in de regio uitgevoerd om noodhulp te verlenen, de schade te identificeren en (eerste) herstelwerkzaamheden uit te voeren. Het PRT heeft tot dusver \$ 34 000 uitgekeerd voor het herstel van infrastructurele schade. Nederland heeft daarvoor onmiddellijk een bedrag van 250 000 euro beschikbaar gesteld, in overeenstemming met de aanbeveling van UNAMA en AIHRC. Volgens Afghaans gebruik hebben de autoriteiten aan nabestaanden en gewonden schadeloosstellingen uitgekeerd.

Het *basic health centre* in Chora is na de gevechten voorzien van aanvullende medische voorraden en in het ziekenhuis op Kamp Holland is medische hulp verleend aan gewonden. De hulp en nazorg zijn afgestemd op de inspanningen van andere (Afghaanse) organisaties. Er zijn ook nieuwe ontwikkelingsprojecten geïdentificeerd en lopende projecten op het gebied van bijvoorbeeld energie, irrigatie en brug- en wegenbouw worden voortgezet.

Ook zijn er shura's gehouden om de relatie met de lokale bevolking te onderhouden en om de behoeften en de mogelijkheden aan hulp in kaart te brengen. De commandant van ISAF, generaal McNeill, commandant RC/South, generaal Page, en de commandant van de TFU, kolonel Van Griensven, hadden kort na de gebeurtenissen in Chora overleg met de stamhoofden en het districtbestuur. De stamoudsten in het gebied spraken hun zorg uit over het grote aantal burgerslachtoffers. Zij bleven echter onveranderd positief staan tegenover de aanwezigheid van ISAF en zagen graag dat de provinciale autoriteiten hun positie en gezag in het

gebied versterkten. De steun voor de Taliban was nog steeds beperkt. Hetzelfde beeld komt naar voren uit het onderzoek van UNAMA/AIHRC. De TFU en Afghaanse veiligheidstroepen zijn nog steeds in Chora aanwezig.

Burgerslachtoffers

Als gevolg van de gevechtshandelingen zijn er slachtoffers onder de burgerbevolking gevallen. Er zijn mensen vermoord door de Taliban, terwijl anderen zijn omgekomen bij acties van ISAF tegen de Taliban. De gevechten vonden ook plaats in bewoond gebied en met het oog daarop hebben de TFU en lokale autoriteiten de bevolking herhaalde malen gewaarschuwd voor dreigend geweld en hebben zij de mensen gemaand het gebied te verlaten. Een deel van de bevolking heeft hieraan echter niet willen of kunnen voldoen.

Het aantal burgerslachtoffers is moeilijk vast te stellen. Er bestaat in Uruzgan geen ordentelijke bevolkingsregistratie en doden worden in de moslimgemeenschap binnen vierentwintig uur begraven. Op grond van informatie van de medische posten in de omgeving en gesprekken met getuigen wordt geschat dat er tussen de 50 en 100 burgers gewond zijn geraakt en tussen de 50 en 80 zijn omgekomen. De opname- en ontslagregisters van de verschillende medische posten in het gebied bevatten gegevens van in totaal 67 burgers die gewond zijn geraakt, waarvan tien kinderen jonger dan 16 jaar, zesentwintig vrouwen en 31 mannen. De ernst van de verwondingen loopt uiteen en een aantal gewonden is tijdens de opname overleden. Het is niet bekend hoeveel (licht)gewonde burgers geen medische post bezocht hebben.

Uit hospitaalmeldingen en rapportages is gebleken dat de Taliban op brute wijze burgers om het leven hebben gebracht. Er zijn diverse meldingen dat burgers in brand zijn gestoken en dat mannen en vrouwen de keel werd doorgesneden of werden doodgeschoten. Deze berichten zijn door lokale stamhoofden bevestigd. Van ten minste vijftien doden is vastgesteld dat zij door de Taliban om het leven zijn gebracht. Van de overige mannen, vrouwen en kinderen, voor een groot deel afkomstig uit het dorp Qual-Eh-Ye-Ragh, is niet met zekerheid vast te stellen of zij door toedoen van de Taliban of tijdens acties van ISAF/ANSF zijn omgekomen.

Vast staat dat de Taliban zich bewust onder de burgerbevolking hebben begeven om vervolgens een aanval van ISAF uit te lokken. Zij zijn huizen binnengevallen om van daaruit de ANSF en de TFU te beschieten. Als een gebouw vervolgens door ISAF is bestookt, is er een gerede kans dat behalve Taliban ook burgers zijn geraakt. Als gevolg van deze wijze van opereren van de Taliban zijn door acties van ISAF slachtoffers onder de burgerbevolking gevallen. Het Afghaanse rapport concludeert dat er vooral slachtoffers te betreuren zijn als gevolg van het optreden van de Taliban. De Afghaanse rapporteurs kunnen in algemene zin instemmen met het optreden van ISAF en de wijze waarop ISAF de bevolking heeft getracht te waarschuwen het gebied te verlaten vóór aanvang van de militaire actie. Zij stellen dat een deel van de slachtoffers zélf heeft besloten geen gehoor aan deze oproep te geven. De Afghaanse commissie oordeelt positief over de wijze waarop ISAF de dialoog met leiders in het district heeft gevoerd.

Juridisch kader

De verschillende rapportages schetsen een stabiel beeld van de feitelijke gebeurtenissen rondom Chora in de periode van 16 tot en met 20 juni. Volgens de rapporten viel het besluit Chora te verdedigen binnen het mandaat van ISAF en was het gebruik van geweld door ISAF toegestaan op grond van het recht op zelfverdediging en de *Rules of Engagement* (ROE). Over de vraag of het Nederlandse optreden steeds in overeen-

stemming is geweest met het oorlogsrecht, neemt COMISAF op één punt een afwijkend standpunt in, namelijk de legitimiteit van de inzet van de pantserhouwitzer zonder waarneming. In zijn rapport stelt hij dat de inzet van de artillerie zonder directe waarneming op het doel niet in overeenstemming met het oorlogsrecht is geweest, omdat daardoor onvoldoende onderscheid zou zijn gemaakt tussen militaire doelen en civiele objecten. Op grond van de opvatting van de juridisch adviseur van de Navo onderschrijven SACEUR en de secretaris-generaal van de Navo deze conclusie van COMISAF echter niet.

Op grond van het recht op zelfverdediging konden, aldus het operationele verslag van de CDS, alle noodzakelijke middelen worden ingezet, mits rekening werd gehouden met de beginselen van het oorlogsrecht. Volgens het operationele verslag heeft C-TFU inderdaad met deze beginselen rekening gehouden. Hij heeft verschillende malen de bevolking laten waarschuwen voordat hij tot de inzet van lucht- en vuursteun overging en hij heeft in alle gevallen rekening gehouden met de beginselen van proportionaliteit, die vergen dat de inzet in verhouding moet staan tot het nagestreefde doel. Uit het verslag blijkt voorts dat bij de inzet van de artillerie in alle gevallen vooraf doelen zijn geïdentificeerd en dat met voldoende zekerheid is vastgesteld dat het een militair doel betrof, zoals het oorlogsrecht vereist. Ook SACEUR en de secretaris-generaal van de Navo komen tot de conclusie dat de C-TFU aan zijn verplichtingen onder het oorlogsrecht heeft voldaan. Zij komen tot deze conclusie op grond van het rapport van COMISAF. Het rapport bevat volgens hen geen aanwijzingen dat C-TFU onjuist heeft gehandeld binnen de kaders van het recht op zelfverdediging. Volgens SACEUR en de secretaris-generaal van de Navo ondersteunt de feitelijke informatie in het rapport van COMISAF diens conclusie dan ook niet dat het handelen van de C-TFU indruiste tegen het oorlogsrecht.

Rapportages over gevechtscontacten worden altijd aan het Openbaar Ministerie beschikbaar gesteld. Het operationele verslag is al in het bezit van het OM en ook de overige documenten zullen beschikbaar worden gesteld.

De onderzoekers van UNAMA/AIHRC zijn kort in Uruzgan geweest en hebben hun conclusies voorzichtig geformuleerd. Zij betreuren in hun rapport de dood van zoveel burgers en stellen dat alles moet worden gedaan om herhaling te voorkomen. Op grond van hun bevindingen achten zij ISAF, in tegenstelling tot de Taliban, echter niet verantwoordelijk voor ernstige schendingen van het oorlogsrecht. Zij oordelen dat de Nederlandse militairen onder moeilijke omstandigheden de noodzakelijke maatregelen hebben genomen om de burgerbevolking te waarschuwen het gebied te verlaten. Het rapport stelt dat de intensiteit van het Taliban-offensief een snelle en krachtige reactie van ISAF vereiste om de lokale bevolking te helpen het district te verdedigen. Gezien de beperkte beschikbare middelen om de aanval te weerstaan en de noodzaak tot het weer onder controle krijgen van het district, achten de onderzoekers de inzet van het luchtwapen en de artillerie door ISAF rechtmatig en proportioneel. Wel bevelen zij aan te onderzoeken of er voor ISAF in Afghanistan alternatieven zijn voor het luchtwapen en de artillerie en of er maatregelen mogelijk zijn om het risico van burgerslachtoffers verder te verkleinen. De regering en de Navo onderschrijven deze aanbevelingen.

ISAF en het beperken van burgerslachtoffers

ISAF hecht er groot belang aan te vermijden dat er burgerslachtoffers vallen bij operaties. Door het optreden van de Taliban worden burgers echter doelbewust in gevaar gebracht en neemt het risico toe dat zij door acties van ISAF worden getroffen. Naar aanleiding van enige recente

incidenten heeft de commandant van ISAF, generaal McNeill, de regels voor luchtaanvallen verder aangescherpt om het aantal burgerslachtoffers te beperken. Voor de Nederlandse inzet van vliegtuigen en helikopters heeft deze richtlijn geen gevolgen, omdat deze aansluit bij de al langer geldende Nederlandse richtlijnen. De commandant van ISAF heeft ook de richtlijnen voor de uitvoering van huiszoekingen aangescherpt en verduidelijkt. Ook deze sluiten aan bij de huidige werkwijze van de Nederlandse eenheden.

In de Noord Atlantische Raad is door de Navo bondgenoten meermalen gesproken over de noodzaak om het aantal burgerslachtoffers tot een minimum te beperken, in de wetenschap dat het helaas onmogelijk is geheel te voorkomen dat als gevolg van gevechtshandelingen ook slachtoffers onder de burgerbevolking vallen.

De secretaris-generaal van de Navo heeft 30 juli jl. aanvullende maatregelen aangekondigd om het risico van burgerslachtoffers verder te verkleinen. Zo zullen onze ISAF-partners lichtere vliegtuigbommen gaan gebruiken, waardoor de kans op nevenschade zal afnemen. Tevens worden Afghaanse militairen aan de staf van het hoofdkwartier van ISAF toegevoegd en de procedures voor het melden van incidenten verbeterd.